

§ 195

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle taiteen prosenttiperiaatteen jatkamista ja prosenttirahakäytäntöjen ajantasaistamista valmistelleen työryhmän raportista

HEL 2021-005995 T 00 01 00

Lausunto

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antoi asiasta seuraavan lausunnon:

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta pitää tärkeänä, että Helsinki jatkaa taiteen prosenttiperiaatteen toteuttamista. Lautakunta toteaa, että taiteen prosenttiperiaatteella tuotettu julkinen taide on itsessään arvokasta ja edistää samalla myös Helsingin kaupunkistrategian 2021–2025 tavoitteita. Näitä ovat mm. kaupunginosien omaleimaisuus ja kulttuurinen yhdenvertaisuus, rakennetun ympäristön viihtyisyys ja laadukkuus sekä kaupungin vetovoimaisuus ja tuki vapaan taiteen toimijoille.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta kannattaa toimintamalleja, joita taiteen prosenttiperiaatteen jatkamista ja prosenttirahakäytäntöjen ajantasaistamista valmistellut työryhmä esittää 14.10.2021 päivätyssä raportissaan. Lautakunta näkee, että raportissa ehdotetut käytännöt edistävät prosessien sujuvuutta, suunnitelmallisuutta ja taloudellista ennakoitavuutta – ja viime kädessä monipuolisen ja korkeatasoisen julkisen taiteen tuottamista kaikkien kaupunkilaisten ulottuville. Prosenttiperiaatepäätöksen jatkaminen pysyväispäätöksenä määräaikaisen sijaan on luontevaa, sillä periaate on vakiintunut ja sitä on noudatettu Helsingissä 30 vuoden ajan. Helsinki on profiloitunut prosenttiperiaatteen valtakunnallisena esikuvana.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta painottaa, että on tärkeää lisätä ennakoitavuutta ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä määriteltäessä sitä, mihin rakennushankkeisiin kaupunki prosenttiperiaatetta soveltaa. Raportissa nämä soveltamisalueet (talonrakennushankkeet, puisto- ja katuhankeet sekä projektialueet, kaupunkiuudistusalueet ja täydennysrakentamisalueet) on määritelty kattavasti, huomioiden kuitenkin mahdollisuus tapauskohtaiseen harkintaan. Lautakunta toteaa kaupunginkanslian keskeisen ohjaavan roolin siinä, että taiteen prosenttiperiaate huomioidaan ja tuodaan päätöksentekoon johdonmukaisesti kaupungin omissa investointihankkeissa ja alueiden tontinluovutusvaiheessa.

Lautakunta pitää kannatettavana, että raportissa on tunnistettu eri taidemuotojen ottaminen osaksi kokonaisuutta varaamalla kulttuuriprojekteillemme osuus alueiden taidemaksuista. Väljästi määritelty kulttuuriprojektien kategoria voi sisältää esimerkiksi tilapäisiä ja esitystaiteellisia teok-

sia eri taiteenaloilta, osallistavia projekteja ja tapahtumia. Raportissa on huomioitu myös julkisen taiteen olemus nykytaiteena ja sen muotojen monipuolistuminen ja laajeneminen.

Lautakunta kannustaa hyödyntämään laajoissa talonrakennushankkeissa raportin esittämää mahdollisuutta poiketa 100 000 euron kattohinnasta. Tämä mahdollistaa teosten hankkimisen ulkotiloihin suuremman yleisön saavutettavaksi tai useamman teoksen hankkimisen pinta-alaltaan ja käyttäjäkunnaltaan laajoihin rakennuksiin.

Lautakunta pitää merkittävänä päätöksen päivityksessä raportin ehdotusta prosenttiperiaatteen laajentamisesta kaupunki-uudistusalueille ja periaatteen toteuttamista entistä johdonmukaisemmin myös täydennysrakentamisalueilla. Se lisää alueellista tasa-arvoa, kaupunginosien yhdenvertaisuutta ja viihtyisyyttä. Siellä, missä rakennushankkeita ja niihin sidottua taiteen prosenttirahoitusta on vähän tai ei ollenkaan, julkisen taiteen tarjontaa voidaan lisätä kohdentamalla taidemuseon omaa taidehankintamäärärahaa.

Kaupungin kasvaessa uudis-, korjaus- ja täydennysrakentamisen myötä kasvaa myös prosenttiperiaatteella toteutetun julkisen taiteen määrä. Lautakunta muistuttaa, että kaupungin organisaatioiden oman työn sekä teosten ylläpidon ja korjauksen resursoinnin kasvava tarve tulee huomioida suhteessa kasvuun.

Taiteen prosenttiperiaate on kansainvälinen julkisen taiteen rahoitusmalli, jossa rakennushankkeen rahoituksesta varataan osuus, ns. prosenttiraha (yleensä enintään noin 1%) taiteelle. Prosenttiperiaate on Suomessa ja Helsingissä merkittävin julkisen taiteen rahoituskeino. Helsinki on soveltanut taiteen prosenttiperiaatetta kaupunginhallituksen päätöksellä vuodesta 1991 (10.6.1991 § 1236). Prosenttiperiaatepäätös ja käytännöt uudistettiin kaupunginhallituksen päätöksellä vuonna 2011 (12.12.2011 § 1134). Tämän päätöksen voimassaolo päättyy 1.12.2021. Kansliapäällikkö asetti (28.6.2021 § 155) työryhmän valmistelemaan taiteen prosenttiperiaatteen jatkamisesta pysyväispäätöksenä ja ajantasaistamaan prosenttirahakäytännöt. Työryhmään kuului kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalta HAM Helsingin taidemuseon julkisen taiteen asiantuntijoita, kaupunkiympäristön toimialalta talonrakennuksen, puisto- ja katurakentamisen sekä asemakaavoituksen asiantuntijoita sekä kaupunginkansliasta aluerakentamisen asiantuntijoita. Työryhmä kuuli valmistelussaan sekä kaupungin ulkopuolisia että toimialojen asiantuntijoita. Työryhmän päätösesitys ja sitä taustoittava ja käytännöt kirjaava raportti valmistuivat 14.10.2021.

Työryhmä on kirjannut raporttiinsa ehdotuksen siitä, miten Helsinki noudattaisi taiteen prosenttiperiaatetta jatkossa. Kaupunginhallitus te-

kee asiasta päätöksen sen jälkeen, kun kaupunkiympäristölautakunta ja kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta ovat antaneet raportista lausuntonsa.

Raportti kuvaa nykyiset prosenttirahakäytännöt, työnjaon ja vastuut sekä ehdottaa niihin täsmennyksiä ja päivityksiä sekä kirjaa aiempaa selkeämmin erilaisissa rakennushankkeissa noudatettavat toisistaan eroavat prosessit ja rahoitustavat.

Helsingin kaupunki on toteuttanut vuoden 2011 päätöksen mukaan prosenttirahahankkeita tietyin ehdoin julkisissa talonrakennushankkeissaan, puisto- ja katuhankkeissaan, projektialueillaan sekä kaupungin tytär- ja osakkuusyhteisöjen rakennushankkeissa. Työryhmän ehdotuksen mukaan taiteen prosenttirahahankkeita koskevat periaatteet ja toimiviksi todetut käytännöt jatkuisivat pääpiirteissään samanlaisina. Keskeisenä muutoksena ja lisäyksenä vuoden 2011 päätökseen on periaatteen ulottaminen kaupunkiuudistusalueille ja entistä johdonmukaisemmin täydennysrakennusalueille. Näin julkista taidetta voidaan tuoda huomattavasti useamman asukkaan arkiympäristöön ja uusien alueiden lisäksi vanhemmillekin kaupungin alueelle, mikä lisää alueellista tasa-arvoa ja kaupunginosien yhdenvertaisuutta. Muutos aiempaan on myös kulttuuriprojektien vakiinnuttaminen toimintamalliksi näillä alueilla, mikä toisaalta lisää asukkaiden osallisuutta ja tuo heille mahdollisuuksia kohdata laaja kirjo eri taiteen lajeja omissa kaupunginosissaan ja toisaalta tuo julkisen taiteen rahoituksen piiriin laajemman taiteenlajien kirjon.

Työryhmä ehdottaa raportissaan, että Helsinki noudattaa jatkossa taiteen prosenttiperiaatetta seuraavasti:

- merkittävässä julkisissa talonrakennushankkeissa. Näillä tarkoitetaan yleisölle tai käyttäjille avoimia julkisia rakennuksia. Hankkeet voivat olla uudisrakentamis- tai peruskorjaushankkeita.
- puisto- ja katuhankkeissa, jotka ovat kaupunkikuvallisesti, alueellisesti, laajuudeltaan tai muulla tavoin merkittäviä. Hankkeet voivat olla uudisrakentamis- tai peruskorjaushankkeita.
- erikseen sovittavilla kaupunkiuudistus-, projekti- ja täydennysrakentamisalueilla. Näillä alueilla rakennuttajilta kerätään rakennusoikeuden määrään perustuva taidemaksu, joka käytetään julkisille alueille sijoitettaviin taideteoksiin, teosten ylläpitoon sekä kulttuuriprojekteihin siten, että maksuista vähintään 85 % voidaan käyttää taideteoshankintoihin ja taideteosten ylläpitoon ja enintään 15 % kulttuuriprojekteihin.

Talonrakennus- sekä puisto- ja katuhankkeissa taiteen rahoitus sisällytetään hankebudjettiin osana kaupungin omaa investointirahoitusta. Taiteen osuus kustannuksista voi olla enintään 1%. Puisto- ja katuhankkeissa ei ole määritelty taiteelle euromääräistä kattosummaa; talonrakennushankkeissa kattosummaksi on toimialojen yhteisen neuvottelun pohjalta esitetty 100 000 euroa, josta voidaan tapauskohtaisesti poiketa.

Aluerakentamisessa kaupunki kerää taiteen rahoituksen rakennuttajilta rakennusoikeuden määrään perustuvana taidemaksuna. Maksun suuruus päätetään alueen ensimmäisen tontinvarauksen yhteydessä. Työryhmä esittää maksun suuruudeksi noin 10 euroa/k-m² siten, että alueelliset erot huomioidaan. Taidemaksua voidaan osoittaa sekä investointeihin että käyttötalouteen. Investointirahoituksella hankitaan pysyväisluonteisia taideteoksia. Käyttötalouden osuus mahdollistaa joustavammin tilapäisluontoisten hankkeiden, tapahtumien, esitystaiteellisten teosten ja kulttuuriprojektien rahoittamisen.

Lisäksi kaupungin tytäryhteisöjä suositellaan tekemään taidehankintoja merkittävien rakennushankkeiden yhteydessä taiteen prosenttiperiaatteen mukaisesti. Suositus koskee yhteisöjä, joille taidehankinta on toiminnan ja rahoituksellisen aseman kannalta mahdollista ja soveltuva. Näin tuotetut teokset ovat tytäryhteisöjen omistuksessa ja huoltovastuulla. Tässä ehdotuksessa on noudatettu kaupunginkanslian konserniohjauksen näkemystä. Kaupunki ei velvoita yksityisiä rakennuttajia noudattamaan prosenttiperiaatetta, ellei asiasta ole päätetty tontinvarauksen yhteydessä.

Raportti ehdottaa tilaajan ja taideasiantuntijan roolit kirjattavaksi vakiintuneen mallin mukaan siten, että tilaajana toimii hankkeesta riippuen joko kaupunkiympäristön toimiala tai kaupunginkanslia, ja taideasiantuntijana toimii kaupungin taidemuseo (HAM). Työnjaollisena selkeytyksenä ehdotetaan, että kulttuuriprojektien asiantuntijana toimii jatkossa kulttuurin edistäminen ja kulttuurikeskukset -palvelut. Taidemuseon asiantuntijatyötä ohjaa museolain edellyttämä taidemuseon kokoelmapoliittinen ohjelma. Valmiit taideteokset liitetään pääsääntöisesti Helsingin kaupungin taidekokoelmaan, jota taidemuseo hallinnoi.

Raportti ehdottaa lisäksi taideteosten ylläpito- ja korjausvastuiden kirjaamista uuteen päätökseen vakiintuneiden ja sovittujen mallien mukaisesti sekä vastuita koskevien tarkempien sopimusten päivittämistä.

Käsittely

Asian aikana kuultavina olivat taiteen päällikkö Taru Tappola ja taidemuseon johtaja Maija Tanninen. Asiantuntijat poistuivat kuulemisensa jälkeen kokouksesta.

30.11.2021

Vastaehdotus:

Outi Alanko-Kahiluoto: Kappaleen 7 loppuun:

Lautakunta pitää tärkeänä, että alueellista eriarvoisuutta kavennetaan ja ehkäistään myös kulttuurin avulla. On perusteltua lisätä prosenttitaidetta myös erityisesti niille täydennysrakennettaville vanhoille asuinalueille, joilla sitä on entuudestaan merkittävästi vähemmän kuin muualla kaupungissa. Viihtyisä asuinympäristö vahvistaa osaltaan kaupunkilaisten osallisuuden tunnetta. Kulttuurilla on tässä merkittävä rooli.

Kannattaja: Shawn Huff

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Outi Alanko-Kahiluodon vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

Jaa-äännet: 10

Mahad Ahmed, Paavo Arhinmäki, Oona Hagman, Veronika Honkasalo, Jonne Kivinen, Eeva Kärkkäinen, Heimo Laaksonen, Teija Makkonen, Dani Niskanen, Nina Suomalainen

Ei-äännet: 3

Outi Alanko-Kahiluoto, Shawn Huff, Tuula Yrjö-Koskinen

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta hylkäsi Outi Alanko-Kahiluodon vastaehdotuksen äänin 10 - 3.

Esittelijä

kulttuurijohtaja
Mari Männistö

Lisätiedot

Mari Männistö, kulttuurijohtaja, puhelin: 310 26157
mari.mannisto(a)hel.fi
Taru Tappola, julkisen taiteen päällikkö, puhelin: 310 87077
taru.tappola(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Raportti prosenttiperiaate ja käytännöt 141021_PDFa2b
- 2 KH Prosenttiperiaate Päätös100691_1236_PKO
- 3 Kh prosenttiperiaatteet Päätös121211_1134_PKO
- 4 HEL 2011-008300 Prosenttirahatyöryhmän raportti 15.11.2011

Muutoksenhaku

Postiosoite
PL 51400
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kulttuurijavapaa-aika@hel.fi

Käyntiosoite
Fredriksberg, Konepajankuja 3
Helsinki 00510

Puhelin
+358 9 310 1060
Faksi

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

30.11.2021

Asia/10

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on 16.11.2021 mennessä pyytänyt kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan ja kaupunkiympäristölautakunnan lausuntoa työryhmän raportista, jossa on valmisteltu prosenttiperiaatteen jatkamista ja prosenttirahakäytäntöjen ajantasaistamista.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta päätti palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi 16.11.2021 kokouksessa.

Lausuntoa ei voi aikataulusyistä panna pöydälle.

Esittelijä

kulttuurijohtaja
Mari Männistö

Lisätiedot

Mari Männistö, kulttuurijohtaja, puhelin: 310 26157
mari.mannisto(a)hel.fi
Taru Tappola, julkisen taiteen päällikkö, puhelin: 310 87077
taru.tappola(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Raportti prosenttiperiaate ja käytännöt 141021_PDFa2b
- 2 KH Prosenttiperiaate Päätös100691_1236_PKO
- 3 Kh prosenttiperiaatteet Päätös121211_1134_PKO
- 4 HEL 2011-008300 Prosenttirahatyöryhmän raportti 15.11.2011

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 16.11.2021 § 184

Kaupunkiympäristölautakunta 09.11.2021 § 614

Keskushallinto Kaupunginkanslia Kansliapäällikkö 28.06.2021 § 155